

МЕТОДИКА ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕЛЕКТРОННИМИ ГРОШИМА

Все більше проникнення Інтернету в життя суспільства призводить до трансформації існуючих підходів здійснення господарської діяльності, виникнення нових її видів та форм, породжує виникнення нових об'єктів обліку та удосконалення організації облікової системи на підприємстві. Вищенаведене викликає необхідність удосконалення існуючої методики обліку та розробки теоретико-методичних засад обліку для нових об'єктів, виникнення яких пов'язане з розвитком електронної комерції. Одним із таких нових об'єктів є електронні гроші, які на сьогодні є одним із найбільш перспективних засобів розрахунку між економічними агентами. З метою підвищення ефективності використання даного інструменту в діяльності підприємств необхідною є розробка методики їх облікового відображення.

З метою формування комплексного підходу до облікового відображення операцій з електронними грошима в бухгалтерському обліку, що забезпечуватиме формування якісної, достовірної та релевантної інформації для суб'єктів прийняття рішень, необхідно розглянути порядок застосування всіх елементів методу бухгалтерського обліку під час відображення операцій з електронними грошима.

Документування. Організація раціонального документообігу відіграє значну роль у достовірності та своєчасності відображення інформації на рахунках бухгалтерського обліку, а також складання в подальшому достовірної аналітичної звітності відповідно до потреб користувачів, адже документування є основним елементом первинного спостереження на підприємстві. Кожен факт господарського життя який відображається в обліку підтверджується первинним документом, завдяки чому можна отримати інформацію про діяльність підприємства за вибраний період.

Специфікою документування операцій з електронними грошима є необхідність її здійснення в електронному вигляді, адже електронні гроші найчастіше використовуються в мережі Інтернет для здійснення он-лайн платежів за товари чи послуги. Слід також враховувати, що особливістю застосування електронного документування операцій з електронними грошима є необхідність застосування електронного цифрового підпису для потреб бухгалтерського обліку. На рівні підприємства це потребує здійснення відповідних уточнень в Наказі про організацію бухгалтерського обліку задля формування середовища дотримання безпеки та цілісності облікової інформації.

Для забезпечення підвищення інформативності документування руху електронних грошей для потреб бухгалтерського обліку необхідним є визначення порядку документування операцій з електронними грошима. Розглянувши сукупність документів, якими оформлюються операції з електронними грошима, систематизовано первинні документи відповідно до етапів документування та суб'єктів їх використання (рис. 1).

ЕТАПИ ДОКУМЕНТУВАННЯ		
Етап 1 Планування використання електронних грошей	У КОРИСТУВАЧА Договір про надання послуг за операціями з електронними грошима	У ТОРГОВЦЯ Договір про надання послуг за операціями з електронними грошима
Етап 2 Надходження електронних грошей	<i>Придбання ЕГ</i> - заявка на придбання ЕГ; - платіжне доручення; - виписка банку; - довідка бухгалтерії; - виписка з системи ЕГ; - акт приймання-передачі ЕГ	<i>Отримання ЕГ за товари, роботи, послуги</i> - виписка з системи ЕГ; - накладна, податкова накладна; - рахунок; - квитанція
Етап 3 Вибуття електронних грошей	<i>Покупка товарів</i> - виписка з системи ЕГ; - накладна, податкова накладна; - рахунок; - квитанція	<i>Погашення ЕГ</i> - заява на погашення ЕГ - виписка банку; - акт приймання-передачі ЕГ

Рис. 1. Документальне оформлення операцій з електронними грошима за етапами їх життєвого циклу

Проаналізувавши первинні документи, якими оформлюється відображення операцій з електронними грошима в бухгалтерському обліку, визначено, що для засвідчення придбання чи погашення електронних грошей використовують акт приймання-передачі електронних грошей, який містить інформацію про кількість електронних грошей та комісію за їх придбання чи погашення. Роль первинного документу щодо операцій з електронними грошима в системі електронних грошей може виконувати виписка (звіт) з системи електронних грошей, в якій відображаються всі виконані операції з електронним гаманцем всередині електронної платіжної системи.

Однак, використання електронних грошей у покупця і продавця починається з укладання договору про надання послуг за операціями з електронними грошима, який укладається під час реєстрації в системі електронних грошей. Надходження та вибуття електронних грошей оформлюється як специфічними документами (акт приймання-передачі електронних грошей, виписка з системи електронних грошей), так і суміжними документами які складаються для оформлення банківських чи товарних операцій.

Інвентаризація. Для відображення операцій з електронними грошима здійснюється на підставі первинних документів. Однак, при цьому можуть виникати розбіжності між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю електронних грошей. Для встановлення розбіжностей у цих даних проводиться інвентаризація, результати якої підтверджують, або ні, визначається достовірність облікової інформації.

Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку забезпечує підтвердження відповідності облікової інформації про операції з електронними грошима фактичній їх наявності на підприємстві. Інвентаризація електронних грошей на підприємстві має документальний характер та проводиться шляхом звірки залишків сум за даними бухгалтерського обліку підприємства з даними первинних документів.

Оцінка. Електронні гроші, як і готівка та безготівкові кошти є абсолютно ліквідним активом, використання якого в майбутньому призводить до отримання економічних вигід. Відповідно, електронні гроші слід оцінювати так само, як і грошові кошти, що знаходяться в касі чи на банківському рахунку. Тобто, електронні гроші в національній валюті відображаються за номінальною вартістю, без врахування витрат на їх емісію, а комісія, яку стягує банк за емісію електронних грошей буде відноситися на витрати звітного періоду.

Рахунки і подвійний запис. Основним засобом групування інформації про об'єкти обліку є рахунок. За допомогою рахунку відбувається систематизація активів і зобов'язань підприємства за певними групами в межах яких накопичується інформація про їх наявність і рух, що полегшує поточний контроль за збереженням майна власника.

Проаналізувавши існуючі пропозиції з удосконалення рахунків для обліку електронних грошей встановлено, що для цілей раціонального управління електронними грошима на підприємстві слід впорядкувати існуючу систему рахунків у відповідності до інформаційних потреб користувачів облікової інформації. Основною вимогою при побудові такої системи є можливість повного розкриття інформації про наявність і рух електронних грошей як об'єкту бухгалтерського обліку. Зокрема, запропоновано до рахунку 33 "Інші кошти" додати інші субрахунки та визначити аналітичні розрізи, за якими надавалася б повна інформація про електронні гроші в системі бухгалтерського обліку. Деталізація інформації про рух електронних грошей на підприємстві сприятиме отриманню більш повної та структурованої інформації про використання електронних грошей для задоволення потреб різних груп користувачів.

Баланс та звітність. Визнання електронних грошей одним із активів підприємства, що має високу ліквідність, як готівкові і безготівкові гроші, зумовлює необхідність їх відображення в балансі підприємства. При цьому, з позиції економічного аналізу важливого значення має обґрунтування рівня їх ліквідності у порівнянні із іншими статтями бухгалтерської звітності.

Поступове формування постіндустріальної економіки, що характеризується широким розвитком інформаційних технологій, призводить до виникнення нових платіжних засобів – електронних грошей, які при їх використанні підприємствами стають об'єктом бухгалтерського відображення. Незважаючи на існування окремих пропозицій щодо порядку відображення електронних грошей в системі бухгалтерського обліку, необхідним є формування комплексного підходу з урахуванням структури бухгалтерської методології, що забезпечуватиме формування необхідної інформації для задоволення потреб різних груп користувачів.

Проаналізувавши існуючий порядок облікового відображення електронних грошей згідно чинного законодавства та пропозиції дослідників з даного напрямку досліджень, визначено актуальні напрями удосконалення методики обліку електронних грошей в розрізі елементів методу бухгалтерського обліку. Зокрема, було обґрунтовано порядок документального оформлення операцій з електронними грошима за етапами їх життєвого циклу, запропоновано фрагмент робочого плану рахунків для обліку електронних грошей із урахуванням їх видів, які на сьогодні використовуються в практиці вітчизняних підприємств.

Перспективами подальших досліджень є удосконалення підходів до оцінки та облікового відображення таких видів електронних грошей, які на сьогодні ще не набули широкого використання в Україні, однак досить активно використовуються зарубіжними підприємствами, а порядок їх емісії і практичного застосування відрізняється від традиційних електронних грошей, що передбачає необхідність адекватної трансформації існуючої методики обліку.